

Szabó Borbála

Nagy tükörbenéző

GÉHER ISTVÁN
(1940–2012)

„»Magam vagyok könyvemnek tárgya, olvasó« – vallja Montaigne. Én is: ahogy Shakespeare tükrében magamra látok. S amint tükörbe nézel, gondolatolvasóm: Te vagy.”

G. I.: *Shakespeare-olvasókönyv*

Arra vagyok a legbüszkébb, hogy egyszer együtt rosszkodtunk az órán. A Színművészetin volt néhány évvel ezelőtt egy előadás, ami arról szólt, hogy tetten kellene érní a művészi – befogadói – élményt végre a tudomány eszközeivel is. Ennek érdekében az előadó két hegedűművész (egy jó meg egy rossz) koncertje közben elektródákat helyezett el a hallgatóság fején, így vizsgálva a művészet pszichofizikai hatásmechanizmusát. Grafikonokat, táblázatokat és számokat vetített ki elénk.

Géher tanár úrral mi egymás mellett ültünk. Ismertem már őt annyira, hogy előre tudtam: nem fog ez a téma neki nagyon tetszeni! Ő szkeptikus volt mindennel szemben, ami a művészetet tudományosan leírható tények halmazának, grafikonnal ábrázolható objektívitásnak tekintette. Mindig mondta, hogy ő az Emberben hisz – hát igen, mint nagy barátja, Shakespeare –, írta is, hogy: „Próbálok tehát kinyomozni, tetten érní az Embert.” És azt méréssel nem lehet, őszerinte.

Na, úgyhogy már az előadás legelején vágott is egy arcot, a grafikonoknál meg már mocorgott a széken. Néha sokatmondóan pillogott rám a szemüvege fölött. Én meg egyre jobban szórakoztam: kezdtem az ő szemével látni, az ő fülével hallgatni az előadást. Ami közben már nagyon, de nagyon hosszúra nyúlt. Egyszer már úgy tűnt, vége lesz – de akkor meg belépett egy nyakkendő-s tudós az orvosi egyetemről, hogy ideggyógyászati szempontból is megvilágítsa a témát. A nyakkendő-s tudós újabb grafikonokat, táblázatokat, mérési adatokat ismertetett.

A tanár úr ekkor csendesen fellázadt: csörömpölni kezdett a kávéskanálával. Háromnegyed óra múlva az előadó izzadtan közölte a végeredményt: amikor Kovács Dénes hegedűjátékát hallgatta a közönség, nagy agyi aktivitást – vagyis: művészi élményt! – mértek a műszerek, míg a rossz művészt hallgatva sokkal kisebbet!

Géher tanár úr a fülembe súgta:

– Ahá, szóval akkor most kiderítettük, hogy Kovács Dénes jó hegedűművész? Ez jó! Bár ezt speciál eddig is tudtuk.

Visszanyeltem a nevetést. Eszembe jutott egy idevágó rész a *Macskafogó*-ból, amit gyorsan elsutyorogtam neki. Ő bólogatott, és visszakérdezett: – *Macskafogó...?*

És aztán olyan komolyan, mint ha azt mondtam volna, hogy Lét és Idő, lejegyezte. Ezt így, hogy *Macskafogó*.

Akkor aztán elröhögtem magam, jó hangosan, hogy rám is szóltak: naa, csszt-psztt!!! Géher tanár úr meg csak kuncogott, hogy megúsza, és én vittem el a balhét.

Tizenkilenc évesen az Eötvös-kollegium irodalmi pályázatán, ahol ő volt a zsűri elnöke, én második díjat nyertem. Önmagában ettől a tényről még nem voltam feldobva, mindig is utáltam az ilyen nem első díjakat.

De a tanár úr, akit először láttam akkor, odajött hozzám. Nagy görbe mutatóujjával megkocogtatta a homlokomat, és azt mondta (tegezve – ő volt a legkedvesebb tegező, akit ismertem):

– Van ám itt neked valami! Van bizony!

Beledobbant a szívem, megijedtem, amikor megtudtam, hogy meghalt. A fenébe, mintha lekésstem volna a vonatot! Addig totóztam, hogy most már meg se mutathatom neki ezt meg azt az írástomat, előadásomat – és még meg se beszéltem, hogy... hogy...

Különben most, ahogy írok róla, jövök rá, hogy hát hogyan beszéltem volna meg! Amióta ismerem, folyamatosan beszélgetek vele.

„Ahhoz, hogy társam legyél, olvasó, nem szükséges a nevemet megjegyezned: elég, ha továbbgondolod a gondolataimat” – írta.

Igen, és én továbbgondoltam a gondolatát a művészetéről, ami sosem lesz tudomány, mert nem állandó, folyton változik, mivel maga az élet, és mi tartjuk mozgásban azzal, hogy mindig tovább- meg továbbgondoljuk. Ott együtt a műfordításórán meg a Shakespeare-órán, az egyetem folyosóján, vagy bárhol „a gondolkodás játszótérén, ahol életre-halálra játszunk”. Egy másban tükröződve növekszünk mind, akik szeretjük.

„Aki Shakespeare-ről gondolkodik, soha sincs egyedül.”

És az sincs, aki Géher Istvánra emlékszik. Úgyhogy akkor lehet, hogy még sincs vége semminek. Mert mi tükrödbe nézve, nagy tükörbenéző – mindig látjuk majd magunkat! Még nagyon sokáig, nagyon sokan.

Szerintem Te el se hinnéd, mennyien.